

بررسی شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران در سال تحصیلی 90

حسینعلی تقی‌پور¹، خیرالنساء شیخ²

چکیده

تحقیق حاضر در صدد بررسی شیوع تنبلی در بین دانشجویان دانشگاه‌های مازندران انجام شده است. پژوهش حاضر، تحقیقی توصیفی از نوع پیمایشی است. به همین منظور جامعه پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه‌های مازندران در سال تحصیلی 90 می‌باشد. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعداد 1000 نفر دانشجو به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده‌اند. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته تنبلی تحصیلی به نام pt بوده که α کرونباخ آن 85 درصد است. همچنین به منظور دانستن این‌که آیا پاسخ و نظرات پاسخگویان به سؤالات یکسان بوده یا خیر از آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که بین شیوع تنبلی تحصیلی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد. شیوع تنبلی تحصیلی دانشجویان غیرشاغل بیشتر از دانشجویان شاغل می‌باشد. بین شیوع تنبلی تحصیلی دانشجویان غیربومی و دانشجویان بومی تفاوت وجود ندارد. در این مطالعه بین دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی از نظر میانگین نمرات شیوع تنبلی تحصیلی، تفاوت معنی‌داری یافت نشد. تفاوت معنی‌داری در شیوع تنبلی تحصیلی بین گروه‌های مختلف آموزشی (علوم انسانی - علوم پزشکی - فنی) وجود دارد و بین تفاوت معنی‌داری بین مقاطع تحصیلی کاردانی - کارشناسی - کارشناسی‌ارشد و شیوع تنبلی تحصیلی دانشجویان وجود دارد. همچنین میزان شیوع تنبلی تحصیلی در میان مقاطع تحصیلی کاردانی - کارشناسی - کارشناسی‌ارشد بطور معنی‌دار متفاوت است.

واژه‌های کلیدی: تنبلی تحصیلی، شیوع، اهمالکاری

1- استادیار گروه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد واحد چالوس taghipoor95@yahoo.com

2- کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

مقدمه

امروزه یکی از مسایل مهم و حساس که دغدغه دست‌اندرکاران امر آموزش و والدین و حتی بعضاً خود دانشجویان می‌باشد، شیوع تنبلی تحصیلی یا اهمالکاری، سهل‌انگاری و یا به تعویق انداختن کارهاست. بحث درباره «امروز و فردا کردن کارها» یکی از مسایل بغرنج در افراد جامعه است، می‌تواند ریشه در مسایل اجتماعی و فرهنگی و روانشناسی علی‌الخصوص روانشناسی تربیتی داشته باشد. از دیدگاه روانشناسان اهمالکاری عبارت است از «به تأخیر انداختن کار» یعنی کاری که باید امروز انجام دهید به فردا واگذار کنید. به هر دلیل، اگرچه ممکن است در وضعیتی دلیل شما منطقی باشد یا دست‌کم نزد شما منطقی جلوه کند. اما عدم آگاهی شما از روش کار ممکن است عاملی برای اهمالکاری‌تان به حساب آید. گاهی عامل اهمالکاری در شما عادت است که قادر به مبارزه و تغییر آن نیستید.

تنبلی، به تعویق انداختن، یک رفتار رایج برای فراگیر است. این رفتار معمولاً نتیجه عمل فراگیران است که نمی‌خواهند تکالیفی که به نظرشان مشکل و وقت‌گیر است را آغاز کنند و این امر در آنها تبدیل به یک عادت شده است. لذا هرچه قدر بیشتر از انجام تکالیف طفره بروند اضطراب بیشتری به سراغشان می‌آید، و هرچه به جنبه‌های منفی آن پردازند، مسایل بزرگ‌تر و ناجورتر می‌شود و پس از مدتی تصور می‌کنند که دیگر قادر به انجام تکالیف خود نیستند. این پدیده ممکن است از سطح پایین دانستن خود و آستانه تحمل پایین در پذیرش شکست و ناکامی

و خصومت با والدین و دست‌اندرکاران تربیتی نشأت گرفته باشد (بلرکام^۱، ۲۰۰۰). همچنین عوامل مختلفی همچون نداشتن هدف و برنامه صحیح، ضعف و سستی اراده، داشتن افکار منفی، عدم توجه به توانایی‌ها و استعدادها، خویش و خود کم‌بینی، در ایجاد کم‌حوصلگی نقش دارند.

از نظر آماری این عادت نزد بیشتر مردم رایج است و بسیار نادرند کسانی که دچار این بیماری نباشند. عادت به تعویق انداختن کار در انسان، نظیر بسیاری از عادت‌های دیگر همچون پرخوری، سیگار کشیدن، جنبه فراگیر دارد و مردم با این که از زیان آن آگاه هستند، از کنارش بی‌توجه می‌گذرند. افراد عادت دارند برای خطاهای خود از جمله تأخیر در کارها، به عذر و بهانه و منطقی جلوه دادن آن رو آورند، در نتیجه، با این کار خود، به تجدید و تقویت آن کمک می‌کنند. وقتی افراد برای تنبلی خود عذر و بهانه می‌آورند، در حقیقت آن را موجه جلوه می‌دهند و عواقبش را از یاد می‌برند.

برای مواجهه منطقی با این پدیده راه‌هایی مانند تشخیص عوامل اصلی و فرعی تنبلی، توانمند تلقی کردن خود، مقاومت در برابر عادات، تنترسیدن از بازگشت کردن به عادات، افزایش صبر و تحمل (فرجاد، ۱۳۸۶). همچنین، وقوف نسبت به توانایی‌های خود، تعیین کردن هدف دست‌یافتنی، طراحی برنامه مدون با زمان‌بندی دقیق، تاکید ورزیدن بر انجام این برنامه‌ها توصیه شده است (بانک مقالات فارسی، ۱۳۸۹).

^۱. Blerkom

فیزیک و ... و بی‌روحي کلاس درس بدون در نظر گرفتن توان جسمی و روانی دانش‌آموز، علل عاطفی افت تحصیلی: اکثر دانش‌آموزانی که از سوی معلمان خود به تنبلی محکوم می‌شوند دارای ضریب هوشی خوب و در حد متوسطی می‌باشند. که به شرط برخورداری از توجه معلمان به‌آسانی می‌توانند در تحصیل موفق شوند. (قربانی 1381) نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که علل افت این‌گونه دانش‌آموزان به مسائل عاطفی و آشفتگی خانواده‌هایشان بستگی دارد و برخی نیز چوب ندانم‌کاری معلم را می‌خورند. دانش‌آموزانی که به دلیل عاطفی تنبلی می‌کنند در زمینه هوشی و تربیتی و بدنی ضعف دارند و تنها نیازهای شدید عاطفی‌شان آنها را کم‌حوصله و کم‌کار و به اصطلاح تنبل می‌سازد. ضعف خودآگاه «من» فراگیران که نخست باید «من» و خودآگاه فرد تقویت شود وقتی من خودآگاه بر قوه اراده حاکم باشد دیگر تحت تأثیر انگیزه ناخودآگاه قرار نمی‌گیرد و در انجام کار دقت کافی را ارایه می‌دهد و هرچه پیرگی «من» بر علاقه و اراده بیشتر باشد تمرکز شدیدتر و دقت عمیق‌تر می‌شود در دوره بلوغ من خودآگاه شخص بیشتر به فعالیت‌های ذهنی و احساس او معطوف است. (قربانی، 1381).

بر اساس مدل‌های تازه، اهمالکاری ناشی از مسایل خودکنترلی به نظر می‌رسد یک فرد اهمالکار صرفاً یکی از گزینه‌ها را مدنظر قرار داده و از مسایل خودکنترلی آگاه نیست اما مدلی را ایجاد کرده‌ایم که در آن از میان یک فهرست گزینه‌هایی را انتخاب می‌کند و به‌طور

چند نمونه از اهمالکاری و تنبلی متداول بدین شرح ارایه می‌شود: ادامه‌دادن به کاری که امکانی برای رشد و پیشرفت ندارد. اصرار بر حفظ روابطی که نابسامان شده‌است. متأهل یا مجرد ماندن فقط به امید این‌که اوضاع بهتر خواهد شد. امتناع از کوشش در حل مشکلاتی که در روابط مختلف پیش می‌آیند، از قبیل مشکلات جنسی، خجالت و یا ترس، به‌جای این‌که اقدامی سازنده به‌عمل آورید فقط منتظر می‌مانید تا اوضاع خودبه‌خود بهبود یابد. به‌تعویق انداختن کارهای دشوار و یا کم‌اهمیت طفره رفتن از مواجهه با دیگران (سایت تبیان، 1388). برای تنبلی و افت تحصیلی چند دسته دلیل مطرح شده‌است: علل بدنی یا جسمانی شامل خستگی زمان بلوغ، بی‌خوابی، فشار عصبی، ناسازگاری خانوادگی، نداشتن تغذیه مطلوب همچنین اختلالات داخلی مثل منظم نبودن غدد مترشحه و یا اختلالات در گوارش و کم‌خونی، صرع و اختلالات مغزی را می‌توان نام برد. علل تربیتی و ذهنی: در زمینه تربیتی گاهی معلم با روش و عملکرد اشتباه خود فراگیران را به تنبلی محکوم می‌کند؛ درحالی‌که شاید عوامل نامساعد تربیتی اعم از خانه و مدرسه باعث تنبلی فراگیران شده است. مانند نادیده گرفتن روش‌های درست تربیتی و آموزشی، به‌کار بردن تبعیض‌های غلط، تشکیل کلاس‌های دوسه نوبته با کیفیت آموزشی پایین، اعمال تنبیه‌های شدید انضباطی، به‌کارگیری ضوابط نامناسب، آموزش و تدریس فشرده و سطحی مواد درسی، توقعات بیش‌ازحد معلم، خشکی نحوه تدریس در دروسی مانند ریاضی،

حین تکمیل پروژه‌های اهمالکاری روی می‌دهد؟ و چگونه می‌توان بر اهمالکاری دانشجویان در دانشگاه غلبه نمود. نتایج نشان داده است که اهمالکاری رواج زیادی دارد و اهمالکاران در مورد پروژه‌های مهم بیشتر به چشم می‌خورد (نی‌لام، ویدیارسین^۴، ۲۰۰۸)

و در مقاله‌ای دیگر خصایص تکالیف برگزیده از سوی مربیانی که بر اهمالکاری دانش‌آموزان قابل کنترل است مورد مطالعه قرار گرفته و نتایج این تحقیق نشان داده است در مورد تکالیفی که جالب و نیازمند به مهارت‌های مختلف هستند و یا در مورد تکالیفی که هنجار اجتماعی را دریافت کرده‌اند در پایین ترین سطح قرار دارند. (دیوید، اس آی کرمان و باربارا بی‌کروکی^۵؛ ۲۰۱۱)

نتایج این مطالعه نشان داده‌است که نزدیک به ۴۱٪ از دانش‌آموزان از اهمالکاری رنج می‌برند. این اختلال در پسران بیشتر از دختران مشاهده شده‌است و خودکارآمدی تحصیلی و تحمل سرخوردگی در آموزشگاه و انگیزه پیش‌بینی کننده‌های مناسبی برای اهمالکاری محسوب می‌شدند. (ای جیتی^۶، ۲۰۱۲).

باتوجه به این‌که تنبلی رفتاری نامطلوب و نکوهیده است که به تدریج در وجود انسان به صورت عادت در می‌آید و پیامدهای آن رنج‌آور است و علاوه بر زیان‌های پیش‌بینی شده و نشده، شرمساری و بیزاری از خویشتن را نیز دربردارد. بنا به ملاحظات فوق، و باتوجه به کمبود ادبیات

جانبدارانه‌ای از مسایل خودکنترلی آگاه می‌دارد (ادونوکیو تاواراین^۱، ۲۰۰۱)

این مقاله تئوری‌های مختلف مربوط به دلایلی که دانش‌آموزان در مورد تکالیف آموزشی‌شان اهمالکاری کنند را مورد بررسی قرار می‌دهد. هرچند نوعی از شکست، خودنظم‌جویی و خودکارآمدی پایین با اهمالکاری در ارتباط بوده‌اند پژوهش‌های تازه حاکی از آن است که این کشورها بر بیزاری از تکالیف یا اتلاف اغراق‌آمیز زبان به حساب نمی‌آورند «نظریه هیجان زودگذر» در دسترس‌ترین تئوری اهمالکاری به شمار می‌رود. چون این نظریه، نظریه‌های خودنظم‌جویی و خوداثربخشی را به هم پیوند می‌دهد و بیزاری از تکالیف و اتلاف اغراق‌آمیز را به حساب می‌آورند. (نیل تاکار^۲، ۲۰۰۹)

نتایج این مقاله نشان داده است که اهمالکاری به صورت منفی و مثبت وجود دارد در اهمالکاری مثبت، ممکن است فرد از مواجهه با پیامدهای منفی موقعیتی که با آن روبرو است در امان بماند. بنابراین مراکز آموزش درصدد مدیریت بر اهمالکاری منفی هستند. (انجیلا هین جان جو^۳، ۲۰۰۵)

این مطالعه در محیط دانشگاه در مورد دانش‌آموزانی که از اهمالکاری رنج می‌برند صورت پذیرفته است. این مقاله از نوع کیفی بوده و به سوالات زیر جواب داده‌است. اهمالکاری تا چه میزان در دانش‌آموزان وجود دارد؟ چرا در

^۴. Nilam Widyarini

^۵. Barbara L. Gross

^۶. IJEME vol. 2

^۱. O'Donoghue and Matthew Rabin

^۲. Neal thankkar

^۳. Angela Hsin Chun Chu

پیمایشی است. در این نوع مطالعه تحقیق بدون اعمال هیچ گونه دستکاری و ملاحظه‌ای به اندازه‌گیری متغیرها پرداخته است.

جامعه آماری، نمونه تحقیق و ابزار تحقیق

جامعه آماری: مورد مطالعه در این پژوهش، کلیه دانشجویان دانشگاه‌های استان-مازندران (N=164215) مشغول به تحصیل در سال 1390 بودند. برای برآورد حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد. ولی باتوجه به ناهمگنی جامعه آماری در مورد هریک از دانشگاه‌ها برای افزایش دادن روایی، تعداد بیشتر از حداقل‌های مصوب جدول مورگان مورد توجه قرار گرفت.

نمونه آماری: در این پژوهش باتوجه به موضوع تحقیق که بررسی شیوع تنبلی می‌باشد 1000 نفر برآورد گردید. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نمونه مورد نیاز شناسایی و انتخاب شدند. همچنین برای گردآوری اطلاعات از روش پرسشنامه استفاده شد که مبتنی بر فرآیند طراحی، ساخت و اعتباریابی یک پرسشنامه تهیه گردید که با 30 سؤال چهار گزینه‌ای با عنوان پرسشنامه pt نام‌گذاری شده است.

مؤلفه‌های مورد سنجش: براساس اجرای تحلیل عاملی که از طریق SPSS صورت گرفته است. برای تعیین ضریب پایایی پرسشنامه آلفای کرونباخ برای گویه‌های پژوهش به دست آمد. مقدار آلفای محاسبه شده 85 درصد می‌باشد که میزان قابل قبولی است. داده‌های جمع‌آوری شده، ابتدا

پژوهشی در زمینه شیوع تنبلی تحصیلی، پژوهش حاضر در پی آن بود تا شیوع تنبلی تحصیلی را باتوجه به عوامل جمعیت‌شناختی (سن، جنس، محل زندگی، اشتغال، مقاطع تحصیلی و رشته‌های تحصیلی) مورد بررسی قرار دهد و آن را به عنوان یکی از راهبردهای جلوگیری از شیوع تنبلی در بین دانشجویان مورد مطالعه قرار داده و براساس آزمون فرضیه‌های زیر را وجهه همت خویش قرار داده است:

1. بین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.
2. بین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان شاغل و شیرشاغل تفاوت وجود دارد.
3. بین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان بومی و غیربومی تفاوت وجود دارد.
4. بین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و آزاد تفاوت وجود دارد.
5. بین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی تفاوت وجود دارد.
6. بین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان گروه‌های آموزشی مختلف تفاوت وجود دارد.

روش

روش اجرای تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت از نوع توصیفی - پیمایشی قلمداد می‌شود. این تحقیق باتوجه به ماهیت موضوع مورد بررسی، هدف، ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها، شیوه انتخاب و دستیابی به جامعه آماری و آزمودنی‌ها از نوع توصیفی است و از میان زیرگروه‌های این نوع نیز در گروه

فرضیات در سطح جامعه و نمونه آماری پرداخته می‌شود.

یافته‌ها

در جداول 1 و 2 یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه نخست پژوهشی مبنی بر تفاوت بین شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان دختر و پسر نشان داده شده است.

کدگذاری و سپس با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه 16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، خطای انحراف معیار از میانگین پاسخ‌دهندگان و برای تحلیل استنباطی فرضیه پژوهش از آزمون (t) مستقل و آنوای یکراهه و آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است. در این قسمت برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از شاخص‌های آماری توصیفی و استنباطی به بررسی

جدول 1- شاخص‌های آماری مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی با توجه به جنسیت دانشجویان

خطای انحراف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جنسیت
0/56871	12/10	70/95	453 زن
0/47235	11/04	71/9506	547 مرد

جدول 2- نتایج آزمون t مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی با توجه به جنسیت دانشجویان

جنسیت	آزمون لون برای برابری واریانس				آزمون t برای برابری میانگین‌ها				
	F	سطح معنی‌داری	T	df	سطح معنی‌داری (2 طرفه)	تفاضل میانگین	تفاضل خطای استاندارد	اطمینان اختلافات حد پایین	حوزه‌های 95/0 حد بالا
واریانس‌های مساوی	2/536	0/112	-1/363	998	0/173	-0/99220	0/73298	-2/43756	0/43915
واریانس‌های نامساوی			-1/352	925/936	0/177	-0/99920	0/73929	-2/45008	0/45167

در جداول 4 و 5 یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه دوم پژوهشی مبنی بر تفاوت بین شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل نشان داده شده است.

باتوجه به این که t محاسبه شده در جدول 2 ($t = -1/363$) در منطقه H_0 قرار دارد و مقدار سطح معنی‌داری (0/173) که ($p < 0/05$) می‌باشد، بنابراین فرض صفر تأیید می‌گردد. این بدین معنی است که بین دانشجویان دانشگاهی مازندران در زمینه شیوع تنبلی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد (تأیید فرضیه 1).

جدول 4- شاخص آماری مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان شاغل و غیر شاغل

خطای انحراف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	وضعیت شغلی
0/56511	11/20278	67/929	393	شاغل
0/44771	11/03035	69/4136	607	غیر شاغل

جدول 5- نتایج آزمون t مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی باتوجه به وضعیت اشتغال دانشجویان

آزمون t برای برابری میانگین‌ها		آزمون لون برای برابری واریانس			سطح معنی داری (2 طرفه)		تفاضل خطای استاندارد	اطمینان اختلافات حد پایین	حوزه‌های 95/0 حد بالا
df	T	سطح معنی داری	F	وضعیت شغلی	تفاضل معنی داری	تفاضل میانگین	خطای استاندارد	اطمینان اختلافات حد پایین	حوزه‌های 95/0 حد بالا
998	-2/257	0/705	0/143	واریانس‌های مساوی	0/024	-1/62216	0/71857	-3/03224	-0/21208
827/615	-2/250			واریانس‌های نامساوی	0/025	-1/62216	0/72096	-3/03729	-0/20703

و شیوع تنبلی تحصیلی اختلاف معنی داری وجود دارد.

در جداول 6 و 7 یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه سوم پژوهشی مبنی بر تفاوت بین شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان بومی و بومی نشان داده شده است.

باتوجه به این که t محاسبه شده در جدول 5 (-2/257) در منطقه H_0 قرار ندارد و مقدار سطح معنی داری (0/024) که $(p < 0/05)$ می باشد، بنابراین فرض صفر تأیید نمی گردد. این بدین معنی است که بین دانشجویان شاغل و غیر شاغل

جدول 6- شاخص آماری مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان بومی و غیر بومی

خطای انحراف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	وضعیت اسکان
0/50063	11/18327	68/7455	499	بومی
0/49457	11/06998	68/8064	501	غیر بومی

جدول 7- نتایج آزمون t مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی باتوجه به محل زندگی دانشجویان

آزمون t برای برابری میانگین‌ها		آزمون لون برای برابری واریانس			سطح معنی داری (2 طرفه)		تفاضل خطای استاندارد	اطمینان اختلافات حد پایین	حوزه‌های 95/0 حد بالا
df	T	سطح معنی داری	F	جنسیت	تفاضل معنی داری	تفاضل میانگین	خطای استاندارد	اطمینان اختلافات حد پایین	حوزه‌های 95/0 حد بالا
998	-0/087	0/638	0/221	واریانس‌های مساوی	0/931	-0/06090	0/70371	-1/44182	1/32003
997/79	-0/087			واریانس‌های نامساوی	0/931	-0/06090	0/70373	-1/44185	1/32006

در جداول 8 و 9 یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه چهارم پژوهشی مبنی بر تفاوت بین شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی نشان داده شده است.

باتوجه به این که t محاسبه شده در جدول 7 ($t = -0/087$) در منطقه H_1 قرار دارد و مقدار سطح معنی داری (0/931) که ($p \leq 0/05$) می باشد، بنابراین، فرض صفر تأیید نمی گردد. این بدین معنی است که بین بومی و غیربومی بودن دانشجویان و میزان تنبلی اختلاف معنی داری وجود ندارد.

جدول 8- شاخص‌های آماری مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی

خطای انحراف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی
0/490	10/87621	69/0258	736	دولتی
0/72443	11/77051	68/0795	264	آزاد

جدول 9- نتایج آزمون t مربوط به شیوع تنبلی تحصیلی دانشجویان باتوجه به نوع دانشگاه

آزمون t برای برابری میانگین‌ها		آزمون لون برای فرزند اول و غیر اول		برابری واریانس		جنسیت		حوزه‌های 95/0 حد بالا	
تفاضل خطای استاندارد	تفاضل میانگین	سطح معنی داری (2 طرفه)	df	T	سطح معنی داری	F	جنسیت	اطمینان اختلافات حد پایین	تفاضل خطای استاندارد
0/79766	0/94627	0/236	998	1/186	0/565	0/331	واریانس‌های مساوی	-0/61902	2/51156
0/82796	0/94627	0/254	434/19	1/143			واریانس‌های نامساوی	-0/68103	2/57357

میزان تنبلی تحصیل اختلاف معنی داری وجود ندارد.

در جداول 10 و 11 یافته‌های به دست آمده از آزمون فرضیه پنجم پژوهشی مبنی بر تفاوت بین شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان مقطع مختلف تحصیلی نشان داده شده است.

باتوجه به این که t محاسبه شده در جدول 9 ($t = 1/189$) در منطقه H_0 قرار دارد و مقدار سطح معنی داری (0/237) که ($p \leq 0/05$) می باشد، بنابراین فرض صفر تأیید می گردد این بدین معنی است که بین دانشجویان دانشگاه دولتی و دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه آزاد و

جدول 10- نتایج تحلیل واریانس یک راهه برای شیوع تنبلی تحصیلی در میان مقطع تحصیلی

	مجموع	df	میانگین	F	sig
بین گروهی	1012/082	2	506/041	4/117	0/017
درون گروهی	122543/742	997	122/912	-	
کل		999			

مقاطع تحصیلی (کاردانی - کارشناسی - کارشناسی ارشد) دانشجویان و تفاوت معنی داری وجود دارد. در جدول 11 نتایج آزمون تعقیبی توکی آرایه شده- است.

باتوجه به این که F محاسبه شده در جدول (10) ($F=4/117$) در منطقه H_1 قرار دارد و مقدار سطح معنی داری ($0/017$) که ($p \leq 0/05$) می باشد، بنابراین فرض صفر تأیید نمی گردد. این بدین معنی است که بین میزان تنبلی تحصیلی در

جدول 11- نتایج اجرای آزمون تعقیبی توکی برای شیوع تنبلی تحصیلی در میان مقاطع تحصیلی

مقطع تحصیلی (I)	مقطع تحصیلی (J)	اختلاف میانگین (J-I)	خطای استاندارد	Sig	حوزه های 95%	
					حد پایین	حد بالا
Tukey HSD	کارشناسی	-2/32414*	0/82222	0/013	-4/2541	-0/3942
	کاردانی	-2/68160	2/00439	0/373	-7/3863	2/0231
	کارشناسی	2/32414*	0/82222	0/013	0/3942	4/2541
LSD	کارشناسی	-0/35746	0/91886	0/981	-4/8614	4/1465
	کاردانی	2/68160	2/00439	0/374	-2/0231	7/3863
	کارشناسی ارشد	0/35746	1/91886	0/981	-4/1465	4/8614
LSD	کارشناسی	2/32414*	0/82222	0/005	-3/9376	-0/7107
	کاردانی	-2/368160	2/00439	0/181	-6/6149	1/2517
	کارشناسی	2/32414*	0/82222	0/005	0/7107	3/9376
کارشناسی ارشد	کارشناسی ارشد	-0/35746	1/91886	0/852	-4/1229	3/4080
	کاردانی	2/68160	2/00439	0/181	-1/2517	6/6149
	کارشناسی	0/35746	1/91886	0/852	-3/4080	4/1229

جدول 12- ویژه فرضیه شماره 5

مقطع تحصیلی	تعداد	$\alpha=0/05$
		1
Tukey HSD کاردانی	243	67/0041
کارشناسی	722	69/3283
کارشناسی ارشد	35	69/6857
sig		0/244

کارشناسی و کارشناسی ارشد همگن بوده و در یک دسته قرار می‌گیرند.

در جداول 13 و 14 یافته‌های به‌دست آمده از آزمون فرضیه ششم پژوهشی مبنی بر تفاوت بین شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان گروه‌های آموزشی مختلف تحصیلی نشان داده شده‌است.

طبق آزمون توکی تفاوت معنی‌داری بین مقطع تحصیلی کاردانی و کارشناسی و شیوع تنبلی تحصیلی وجود دارد که نتایج آزمون LSD نیز مشابه به آزمون توکی می‌باشد و میانگین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان مقطع تحصیلی کاردانی و

جدول 13- نتایج تحلیل واریانس یک راهه برای شیوع تنبلی تحصیلی در میان مقاطع تحصیلی

کل	مجموع	df	میانگین	F	Sig
بین گروه‌ها	10320/588	2	5160/294	45/435	0/000
درون گروهی	113235/236	997	113/576	45/435	
کل	123555/824	999			

معنی است که بین تنبلی تحصیلی در میان دانشجویان رشته‌های فنی، علوم انسانی، علوم پزشکی و فنی اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

باتوجه به این که F محاسبه‌شده در جدول (13) ($F=45/435$) در منطقه H_1 قرار دارد و مقدار سطح معنی‌داری (0/000) می‌باشد، بنابراین فرض صفر تأیید نمی‌گردد. این بدین

جدول 14- نتایج آزمون تعقیبی توکی برای شیوع تنبلی تحصیلی در میان مقاطع تحصیلی

مقطع تحصیلی (I)	مقطع تحصیلی (J)	اختلاف میانگین (J-I)	خطای استاندارد	Sig	$\alpha=0/05$	
					حد بالا	حد پایین
Tuky HSD فنی	انسانی	-6/36903*	0/68439	0/000	-7/9754	-4/7626
	علوم پزشکی	-7/29051*	2/00549	0/001	-11/9978	-2/5832
انسانی	فنی	6/36903*	0/68439	0/000	4/7626	7/9754
	علوم پزشکی	-0/92147	2/00453	0/890	-5/6265	3/7836
علوم پزشکی	فنی	7/29051*	2/00549	0/001	2/5832	11/9978
	علوم انسانی	0/92147	2/00453	0/890	-3/7836	5/6265
LSD فنی	انسانی	-6/36903*	0/68439	0/000	-7/7120	-5/0260
	پزشکی	-7/29051*	2/00549	0/000	-11/2260	-3/3550
انسانی	فنی	6/36903*	0/68439	0/000	5/0260	7/7120
	پزشکی	-9/2147	2/00453	0/646	-4/8550	3/0121
پزشکی	فنی	7/29051*	2/00549	0/000	3/3550	11/2260
	انسانی	0/92147	2/00453	0/646	-3/0121	4/8550

جدول 15- ویژه فرضیه شماره 6

گروه آموزشی	تعداد	a=0/05	
		1	2
Tuky HSD فنی	481	65/4428	
انسانی	489	1/000	71/8119
پزشکی	30		72/7333
سطح معناداری (Sig)		1/000	

می دهد که ابزار جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات پرسشنامه قابل‌اعتماد می‌باشد.

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه حاکی از آن است که بین دانشجویان دختر و پسر و از نظر شیوع تنبلی تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. گرچه به زعم بسیاری از مدرسان تنبلی تحصیلی در میان دانشجویان پسر بیشتر از دختران است، ولی در این پژوهش چنین تفاوتی مشاهده نشده است. به نظر می‌رسد، شیوع این پدیده در دانشگاه‌ها فارغ از جنسیت دانشجویان فراگیر شده است. این یافته با تحقیقات قربانی 1381 و اونوکیور با تاوار این 2001 هم‌سویی دارد. این یافته بدین صورت تبیین می‌شود که تفاوت‌های جنسیتی در محیط‌های اجتماعی جدید مانند دانشگاه‌ها به حداقل رسیده است و الگوهای تک جنسیتی (متماثل به سمت جنس مذکر) در میان هر دو جنس شیوع پیدا کرده‌اند و عوامل و پیش-فرض‌های روانی، اجتماعی و فرهنگی تنبلی تحصیلی در مورد دختران و پسران از مدل‌های یکسانی پیروی می‌کنند.

در آزمون توکی تفاوت معنی‌داری بین میانگین شیوع تنبلی تحصیلی در گروه‌های آموزشی فنی و علوم پزشکی وجود دارد و نتایج آزمون LSD نیز مشابه آزمون توکی می‌باشد و میانگین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان رشته‌فنی در گروه اول و میانگین شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان گروه آموزشی علوم- انسانی و علوم پزشکی در گروه دوم می‌باشد و با هم همگن می‌باشند.

به‌منظور دانستن این مطلب که آیا پاسخ و نظرات پاسخگویان به سوالات یکسان بوده است یا خیر؟ از آزمون فریدمن استفاده گردید نتیجه به‌دست‌آمده از این قسمت از چند بعد اهمیت دارد. یکی این‌که می‌توانیم مطمئن شویم که پاسخ‌دهندگان بدون غرض به سوالات پاسخ گفته‌اند و دوم اینکه آیا اصولاً پاسخ‌دهندگان تفاوت بین سوالات را درک کرده‌اند یا خیر؟ اگر پاسخ‌دهندگان تفاوت میان سوالات را درک کرده باشند نتایج آن در بحث قابل اعتماد بودن پرسشنامه نیز کاربرد خواهد داشت. لذا پس از اجرای آزمون فریدمن نتایج به‌دست آمده نشان

لذا، فقدان تفاوت در میزان تنبلی تحصیلی در میان این دو گروه از دانشجویان توجیه منطقی ندارد.

یافته دیگر این مطالعه فقدان تفاوت بین میزان تنبلی تحصیلی بین دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی است. با توجه به آزمون‌هایی که دانشجویان دانشگاه‌های دولتی را برمی‌گزینند، انتظار بر آن می‌رفت که دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کمتر از دانشجویان غیردولتی از تنبلی تحصیلی رنج ببرند، که یافته این پژوهش با یافته فرجاد 1386 و سایت تیبان 1388 و نی کلام و یدیارن 2008 هم‌سو می‌باشد.

این یافته بدین صورت تبیین می‌شود. که گروه دانشگاه‌های غیردولتی شامل دانشگاه‌های آزاد و غیرانتفاعی می‌شود که حتی بعضی از دانشگاه‌های غیر انتفاعی استانداردهای دانشگاه‌های آزاد را نیز در اختیار ندارد. و افزایش بی‌رویه کمی دانشگاه‌های دولتی نقاط برجسته و استانداردهای آن دانشگاه‌ها را نیز کاهش داده- است و سردرگمی، یادگیری‌های سطحی و غیرکاربردی در همه دانشگاه‌ها شیوع پیدا کرده است. لذا، دلیلی وجود ندارد که تنبلی تحصیلی در این دو دسته از دانشجویان از تفاوت معنی‌دار برخوردار باشد.

همچنین نتایج این مطالعه مبین آن است که بین میزان تنبلی تحصیلی مقاطع تحصیلی تفاوت معنی‌دار وجود دارد این تفاوت بین مقطع کاردانی و کارشناسی معنی‌دار است. یافته این تحقیق، با تحقیق دیوید الی کرمانی و باربارا بی کروی 2011 هم‌سو می‌باشد. این یافته بدین ترتیب قابل

همچنین نتایج این مطالعه در مورد شیوع تنبلی تحصیلی در بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل حاکی از تفاوت معنی‌دار در میان این دانشجویان است. یعنی شیوع تنبلی تحصیلی در دانشجویان غیرشاغل بیشتر از دانشجویان شاغل می‌باشد. هرچند نتایج قابل توجهی در ادبیات پژوهشی در این مورد وجود ندارد این یافته با تحقیقات فرجاد (1386) و نیل تاکار (2009) هم‌سو می‌باشد. ولی این نتایج بدین صورت تبیین می‌شود که اصولاً تنبلی به عنوان یک الگوی زندگی از پیامدهای فقدان اشتغال موثر به شمار می‌رود. اشتغال به تحصیل در جامعه امروز به- صورت یک اشتغال کاذب درآمدی ولی در عمل با توجه به آموزش نظری و محدود به متون و منابع غیرکاربردی، حضور دانشجویان در مراکز آموزشی بیشتر به صورت تفنی و اشتغال دوم درآمدی است. بنابراین افزایش تنبلی تحصیلی در میان دانشجویان غیرشاغل نسبت به دانشجویان شاغل قابل توجیه تلقی می‌شود.

همچنین نتایج این مطالعه در خصوص فقدان تفاوت معنی‌دار بین دانشجویان بومی و غیربومی را نشان می‌دهد که این یافته با تحقیقات آنجلا هیس جانجو 2005 و قربانی سال 1381 هم‌سو می‌باشد. بدین صورت قابل تبیین است که اولاً پس از گسترش کمی دانشگاه‌ها در اقصی نقاط ایران جابه‌جایی دانشجویان به حداقل رسیده و پذیرش دانشجویان به صورت بومی و محلی عملاً نسبت به غیربومی ممکن شده است. این در حالی است که افزایش امکانات ایاب و ذهاب و حمل و نقل فاصله‌ها را به حداقل رسانده است.

پیشنهادهای

باتوجه به نتایج فوق‌الذکر پیشنهادات پژوهشی زیر ارائه می‌شود:

انجام پژوهش مشابه در بین دانش‌آموزان مقاطع ابتدایی، راهنمایی و متوسطه

انجام پژوهش درخصوص علت شناسایی تنبلی تحصیلی

انجام پژوهش مستقل در مورد پیشگیری، درمان و پیگیری این پدیده در میان دانشجویان، دانش‌آموزان

انجام پژوهش درخصوص ارتباط روش‌های تدریس نوین و تنبلی تحصیلی

ایجاد تمهیداتی برای دانشجویان غیرشاغل جهت پر کردن موثر اوقات فراغت آنها

ایجاد تمهیدات لازم برای دانشجویان مقطع کاردانی جهت کاهش تنبلی تحصیلی

ایجاد تمهیدات لازم برای دانشجویان گروه‌های علوم انسانی جهت کاهش تنبلی تحصیلی

تبیین است که دانشجویان مقطع کاردانی اغلب بدون گذرانده آزمون و به‌صورت پیوسته وارد دانشگاه می‌شوند. از لحاظ آماری دانشجویان این مقطع از هوش و استعداد و سطح فعالیت‌های ارادی با دانشجویانی که از صافی آزمون ورودی برگزیده شده‌اند، متفاوتند. ضمن این‌که در ایران راه‌یافتن به مقاطع تحصیلی بالاتر حاکی از مدیریت زمان و کسب توفیقات بیشتر ناشی از خودکنترلی در فعالیت‌های روزمره است.

این واقعیت در مورد یافته پایانی این مطالعه یعنی تفاوت بین تنبلی تحصیلی در میان دانشجویان گروه‌های آموزشی فنی، انسانی و تجربی قابل توضیح است. که با تحقیق ای جینی وی 2012 هم‌سویی داشته و می‌توان گفت اصولاً الگوهای روانشناختی و اجتماعی حاکم بر مدارس و دانشگاه‌های فنی و مهندسی با مراکز آموزشی علوم انسانی متفاوت است. دانشجویان رشته‌های فنی و تجربی در پروژه‌های مختلف درگیر شده، اهداف روشن‌تری دارند و به فعالیت‌های معین و هدفمندتری گماشته می‌شوند.

منابع

- 10- Ying, Yusheng, Wei, Lv. (2012). *A Study on Higher Vocational College Students' academic Procrastination Behavior and Related factors*, International Journal of education and Management Engineering (IJEME), Vol. 2, No. 7.
- 11- علل تنبلی و اهمالکاری و راههایی برای رفع آن. (2003). از سایت: www.tebyan-hamedan.ir/danestaniha/archivres/post-370php.htm
- 12- روان‌شناسی تنبلی. (2003). از سایت: www.aftab.ir/articles/applied-sciences/psychbiology/c12c1233466760-indolence-PL-php2/12/2003
- 13- قربانی، فرحناز. (2003). تنبلی و افت تحصیلی. از سایت: www.konkorbartar.com/news.pohpexte.nd.242
- 14- علل تنبلی. (2003). از سایت: www.aftab.ir/articles/social/family-home/c4c1127037494pl.php
- 15- اجتناب از تنبلی و به تعویق انداختن کارها. (2003). از سایت: www.studygs.net/persian/attmot3.htm
- 16- روش‌های غلبه بر تنبلی. (2003). از سایت: www.Maydoman.net/life/dealazy
- 17- افت تحصیلی. (2010). از سایت: www.irib.ir/health/html/downfallschooltime.htm
- 18- علل تنبلی - بی‌ارادگی - عدم پشتکار. (2003). از سایت: www.athir.blogfa.com/post-2011.aspx
- 19- دلایل افت تحصیلی و روش‌های ایجاد انگیزه درسی در دانش‌آموزان. (2010). از سایت www.zibaweb.com/motivation.htm
- 1- آلیس، آلبرت، جیمز، ویلیام. (1386). روانشناسی اهمالکاری غلبه بر تعلل ورزیدن. ترجمه: فرجاد، محمدعلی. تهران: رشد
- 2- Ackerman, David S., Gross, Barbara L. ( ). *My Instructor Made Me Do It: Task Characteristics of Procrastination*, Department of Marketing, College of Business and Economics, at California State University, Northridge.
- 3- Blerkom, van, Dianna. *College study skills*. (2000). *Library of congress cataloging-* in publication Data
- 4- Hsin Chun Chu, Angela. (2005). *Rethinking Procrastination: Positive Effects of "Active" Procrastination Behavior on Attitudes and Performance*, The Journal of Social Psychology, 145(3), 245-264.
- 5- Neenan, Michael. (2008). "Tacking procrastination: An REBT perspective for coaches". J Rat- Emo cognitive- Behar there (2008)26.53-62
- 6- Priska Devy Anggraeni, Dra. M.M. Nilam Widyarini, Msi, (2008). *Students at the completion procrastination thesis*, Undergraduate Program, Gunadarma University
- 7- Tan. Reheeca p, crystan. (2008). "Correlates of Academic procrastination and students" crade Goals". *Curr psychol* (2008) 27:135-144.
- 8- Ted O'Donoghue and Matthew Rabin, *Quarterly Journal of Economics*, 116(1), February, 2001, 121-160.
- 9- Thakkar, Neal. (.....). *Why Procrastinate: An Investigation of the Root Causes behind Procrastination*, Virginia Commonwealth University Richmond, Virigina, USA.